

Carcharocles megalodon in njegovi predniki

Toplo tropsko morje s podvodnimi grebeni in tisočerimi ribami, ki so se zibale na rahlem toku, zmoti odaljen zamolkel krik mladega kita. Sveža kri kmalu obarva kristalno čisto vodo, ubijalec naredi velik lok, čaka da kit izkrvavi.

Takšnih prizorov je bilo miocensko morje polno in kjerkoli so prebivali kiti ali ostali morski sesalci, tam je bil njihov plenilec in največji morski pes vseh časov – *Carcharocles megalodon*.

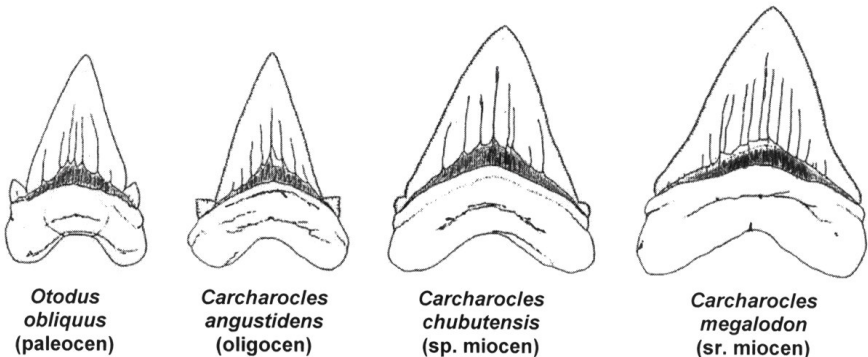
Morski psi rodu *Carcharocles* so svojo evolucijsko pot začeli v paleocenu (mogoče celo v zgornji kredi), kjer se je ločila iz rodu *Otodus*. V eocenu pojavijo morski psi (že rod *Carcharocles*) z nazobčanimi robom zobne krone in lateralnimi konicami (*Carcharocles auriculatus*).



Carcharocles auriculatus iz eocenskih plasti St. Pankraza, Avstrija.

(foto in zbirka: M. Križnar)

Vrsta *Carcharocles angustidens* ima že manjše lateralne konice in bolj trikotno krono zoba. V zgodnjem miocenu srečamo vrsto *Carcharocles chubutensis*, z široko in sploščeno trikotno krono zoba, a še vedno z opaznimi lateralnimi konicami. Zadnji predstavnik rodu je veliki *Carcharocles megalodon*, ki je ustrahoval morja vse od sredine miocena do začetka pleistocena.



Razvojni niz rodu *Carcharocles* (prvi prednik rodu *Otodus*).

(Risba: M. Križnar)

Njegovi zobje so veliki do 15 cm (večinoma je manjših), brez lateralnih konic in enakomerno nazobčanimi robovi kron (kot njegovi predniki). Velikost teh orjakov ocenjujejo na 15-16 metrov, kar da so bili trikrat večji od današnjih belih morskih psov (*Carcharodon carcharias*), ki niso v bližnjem sorodstvu z megalodonom.

Hrano megalodona so verjetno predstavljali kiti, saj so nekatere raziskave pokazale, da se je prav ta rod razvijal enako kot nekatere skupine kitov, ki so od eocena naprej pojavljali v vse večjih oblikah. Z velikostjo plena so se povečali tudi plenilci, kot je megalodon. O izumrtju zadnjega prestavnika rodu *Carcharocles* kroži kar nekaj teorij, od spremembe življenjskega prostora (zapiranje nekaterih morskih poti), do pomankanja hrane (velikih kitov) pa vse do tega, da mogoče sploh še ni izumrl. Dejstvo je, da na podlagi najdenih zob (in nekaj ostalih ostankov) od največjega morskega psa ni ostalo dosti, vse ostalo so ugibanja.

V Sloveniji smo našli kar nekaj zob megalodona, ki vsi izhajajo iz miocenskih plasti. Najstarejše so odkrili pri Zagorju in Govcah, v Moravčah, nad Trbovljami, v srednjemiocenskih kamninah kamnoloma Lipovica, v okolici Laškega, pri Dobrni, V Zgornjem Podgorju pri Pišecu, nekaj drugih najdb pa je vprašljivih (okolica Čateža in Tunjice). Vsekakor lahko pričakujemo najdbe zob rodu *Carcharocles* tudi v oligocenskih in eocenskih plasteh Slovenije.



Zobna krona (brez korenine) vrste *Carcharocles megalodon* iz miocenskih peskov pri Moravčah (zbirka, najdba in foto: M. Križnar)

Literatura:

Cappetta, H. 1987: Chondrichthyes II. Mesozoic and Cenozoic Elasmobranchii. Vol. 3B, Gustav Fischer Verlag, 193 p., Stuttgart, New York.

Mikuž, V. 2000: Velikozobi morski pes *Carcharocles megalodon* (Agasiz) tudi v srednjemiocenskih-badenijskih plasteh nad Trbovljami. Geologija, 42, p. 141-150, Ljubljana.

Pavšič, j. 1995: Fosili. Zanimive okamnine iz Slovenije. Tehniška založba Slovenije, 139 str., Ljubljana.

Schultz, O. 1998: Tertiärfossilien Österreichs. Goldschneck Verlag, 159 p., Freiburg.